

ครูยุคปฏิรูปการศึกษา

โดย ไพโรจน์ ะเชนทร์

chan2.obec.go.th/wattungpelschool

ครูยุคปฏิรูปการศึกษา

โดย ไพโรจน์ คะเซนท์

ครูยุคปฏิรูปการศึกษา

ครูเป็นบุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอน และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน เพื่อให้ให้นักเรียนมีคุณลักษณะตามหลักสูตรกำหนดไว้ ครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้การเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นผู้นำทางความคิดในสังคม ซึ่งคุณลักษณะของครู บทบาทหน้าที่และยุทธศาสตร์พัฒนาครูตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ มีดังนี้

คุณลักษณะของครูยุคปฏิรูปการศึกษา

คุณลักษณะของครูที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้จะต้องเป็นผู้มีศักยภาพในด้าน การจัดการเรียนการสอน ดังนี้ (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. 2543)

1. มีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรทั้งเนื้อหาสาระ ธรรมชาติของวิชา และธรรมชาติของผู้เรียน ศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตร เนื้อหาสาระและธรรมชาติของวิชาที่ตนเองสอนให้ ชัดเจน เข้าใจความแตกต่างของผู้เรียน และพัฒนาการของสมองกับการเรียนรู้ โดยการศึกษาหาความรู้จากเอกสาร ตำรา ผู้รู้ และสื่อต่าง ๆ กระตือรือร้นในการเข้าร่วมประชุมอบรม สัมมนาหรือฟังการบรรยาย อภิปรายทางวิชาการ มีความใฝ่รู้และมุ่งพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

2. มีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดผลถาวรแก่ศิษย์ เข้าใจพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสังคมของศิษย์ มีความสามารถในการจัดเนื้อหาสาระและ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงมุ่งพัฒนา การเรียนรู้ทั้งสมองซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3. พัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด พัฒนาแผนการสอนและสื่อการเรียนรู้อย่างใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ ทักษะ และค่านิยม

4. มีความสามารถในการเสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้ และเอื้ออำนวยความสะดวก พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพอย่างมีความสุข

5. มีความสามารถในการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง ใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกต พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่กับกระบวนการเรียนรู้ตามความ เหมาะสม และใช้การวัดและประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้อยู่เสมอ

6. มีความสามารถในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สามารถทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและนำผลการวิจัยจากแหล่งต่าง ๆ มาพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา

สำหรับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูระดับมัธยมศึกษา มีดังนี้ (สุพล วังสินธ์. 2538)

1. มีคุณธรรมจริยธรรม
2. มีเทคนิคในการถ่ายทอด
3. มีวิญญูณในความเป็นครู
4. แสวงหาความรู้อยู่เสมอ
5. มีความทันสมัยกับสถานการณ์
6. มีพฤติกรรมการสอนแบบเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง
7. มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักในความสำคัญที่จะนำไปปฏิบัติได้
8. มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู
9. ใช้เทคโนโลยีได้อย่างชำนาญ
10. เป็นนักวิจัยที่มีความคิดกว้างไกล

สรุป คุณลักษณะของครูที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ จะต้องเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม พัฒนาตนเองให้มีความรู้ทักษะในวิชาชีพ นำความรู้มาพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนอย่างเต็มศักยภาพและเป็นไปตามธรรมชาติของนักเรียน

บทบาทหน้าที่ของครูปฏิรูปการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 ระบุว่า “ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ” (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546) ข้อความดังกล่าวถือเป็นหัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งสามารถสรุปเป็นสาระสำคัญได้ 3 ประการ คือ 1) ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ 2) ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด และ 3) กระบวนการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ดังนั้น ครูจะต้องจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสาระสำคัญ 3 ประการ ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2547)

ประการแรก การจัดการศึกษาจะต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 4 ในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง บุคคลจึงเป็นผู้ทรงสิทธิในชีวิตตน มีฐานะเป็นผู้ที่พร้อมจะพัฒนาได้ มีศักยภาพที่จะพัฒนาสังคมร่วมกับผู้อื่นได้ และมีอิสระที่จะพัฒนาตนเองได้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ครูจึงต้องมีวิถีทางที่จะพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น พึ่งตนเองได้ ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและสามารถทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศชาติได้

ประการที่สอง การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ถือว่าผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูต้องจัดการศึกษาที่ให้โอกาสผู้เรียนได้ค้นพบความรู้เอง สามารถสร้างความรู้ที่มีความหมายแก่ตนเองตามสิ่งที่ตนเองชอบและสนใจ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้เรียน มีการวางแผนและออกแบบกิจกรรม จัดประสบการณ์อย่างมีความหมายและเป็นระบบ และมุ่งประโยชน์สูงสุดให้เกิดแก่ผู้เรียน

ประการที่สาม การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ จึงเป็นวิธีการค้นหาและปฏิบัติด้วยตนเองให้รู้ว่าเป็นจริง ครูต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเสนอกิจกรรมและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองทุกขั้นตอน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จึงต้องมีบรรยากาศที่สอดคล้องและใกล้เคียงกับสภาพจริงในวิถีชีวิตของผู้เรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ตามธรรมชาติและศักยภาพผู้เรียนและควรคำนึงถึงการใช้สมองทุกส่วนและความแตกต่างของผู้เรียนโดยใช้สื่อที่หลากหลายและเหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ และความสนใจของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพ

บทบาทของครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหมวด 4 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเป็นบทบาทของครูยุคใหม่จะต้องสอนให้นักเรียนมีความเก่ง เก่งคิด เก่งเรียน เก่งทำงาน เป็นทีม เก่งคน โดยสอนให้ผู้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learn how to learn) ให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีคิด (Learn how to think) ดังนั้น ครูจึงต้องปฏิรูปวิธีการเรียนรู้ และวิธีการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย ใช้แหล่งเรียนรู้ทุกรูปแบบ ประเมินผลจากการพัฒนาการของผู้เรียน และใช้วิธีการที่หลากหลาย ใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ โดยเอาคนและสถานการณ์จริงเป็นตัวตั้ง (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2545) และมาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546)

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

สำหรับบทบาทของครูมัธยมศึกษาในกระบวนการเรียนรู้ มีดังนี้ (กรมสามัญศึกษา. 2544)

1. เป็นผู้มีความสามารถในการแสวงหาความรู้สร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และ มีความกระตือรือร้นที่จะชวนขยายหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ

2. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าให้มาก

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งเรียนรู้และสื่อต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา

4. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเพื่อหาความรู้ได้เองโดยไม่สิ้นสุด สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

5. สำรวจและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและในท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

6. ประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงที่เน้นวิธีการเรียนรู้ควบคู่กับเนื้อหาวิชา

7. เป็นนักเทคโนโลยี สารสนเทศ เพื่อเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ใหม่ ๆ

8. เป็นผู้เชี่ยวชาญภาษาอังกฤษ เพราะเป็นภาษาสากลที่จะช่วยถอดรหัสความรู้ทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็น “ อินเทอร์เน็ต ” “ มัลติมีเดีย ” หรือ “ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ” อื่น ๆ

9. มีความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนให้ก้าวทันความรู้ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคโลกาภิวัตน์ โดยให้ความ “ ฉลาดทางอารมณ์ ” (emotion intelligence)

10. แสวงหาวิถีทางที่จะนำชุมชนเข้ามาเป็น “ ครู ” ของผู้เรียนด้วย โดยให้ผู้นำชุมชนจัดกิจกรรมการเรียนนอกสถานที่ให้กับนักเรียน การใช้สิ่งต่าง ๆ ในชุมชนมาเป็นสื่อการเรียน การสอน ตลอดจนผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้มีความรู้ในด้านต่าง ๆ มาเป็นครูเป็นการหลอมรวมโรงเรียนและชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียว

สรุป สรุปบทบาทของครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ครูเป็นผู้วางแผนทั้งเนื้อหาวิชา และวิธีการเรียนจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ชี้แนะแนวทางการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้อง ให้แก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลโดยมุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและมีทักษะในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

ยุทธศาสตร์การพัฒนาครู

การพัฒนาครูเป็นการเตรียมความพร้อมและสร้างความมั่นใจให้กับครูให้สามารถริเริ่มสร้างสรรค์ และผลิตผลงานที่มีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนการสอนซึ่งมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน ดังนี้ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2545)

1. ปรับทัศนคติและเสริมทักษะของครูในการจัดการเรียนการสอนโดยเปลี่ยนจากการยึดวิชาเป็น ตัวตั้งมาเป็นยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง
2. วางแผนและประสานการดำเนินงานทั้งโรงเรียน เพื่อจัดกลุ่มวิชาหรือกิจกรรมให้ ผู้เรียน ได้เลือกอย่างหลากหลาย
3. ประสานและร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนในการค้นหา ศักยภาพ ความถนัด ความชอบของผู้เรียนเพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมสนองต่อความต้องการและความ ถนัดของผู้เรียน

วิธีการพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถและมีทักษะในการปฏิรูปการเรียนรู้ มีวิธีการหลัก 3 วิธีการ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545)

1. การให้ความรู้ความเข้าใจในสาระของการปฏิรูปการศึกษาและการปฏิรูปการเรียนรู้

การให้ความรู้แก่บุคลากรด้วยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนาทางวิชาการ และการ ฝึกอบรมซึ่งโรงเรียนจัดขึ้นเองหรือรวมกลุ่มกับโรงเรียนอื่นจัดขึ้น และเชิญวิทยากรที่เป็นศึกษานิเทศก์ ครู ต้นแบบ ครูแกนนำ คณาจารย์ในคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชามารบรรยายและ ฝึกอบรม โดยมีหัวข้อที่โรงเรียนควรจัดให้ความรู้แก่บุคลากร ได้แก่

- 1.1 พระราชบัญญัติการศึกษาและการปฏิรูปการศึกษา
- 1.2 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและความเข้าใจเรื่องสาระการเรียนรู้ในหลักสูตร
- 1.3 การวางแผนพัฒนาโรงเรียนตามแนวปฏิรูปการศึกษา
- 1.4 ทฤษฎีการเรียนรู้และแนวปฏิบัติ
- 1.5 มาตรฐานโรงเรียนและมาตรฐานวิชาชีพ
- 1.6 การวิจัยในชั้นเรียน การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
- 1.7 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 1.8 การประเมินมาตรฐานการศึกษา
- 1.9 การบริหารโรงเรียนตามแนว School Based Management
- 1.10 การทำธรรมนูญโรงเรียน
- 1.11 การจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน
- 1.12 การทำแฟ้มผลงานครูและนักเรียน ฯลฯ

นอกจากการจัดประชุมที่โรงเรียนผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรไปศึกษาดูงานและเข้า ร่วมประชุมในแหล่งวิทยาการต่าง ๆ

2. การสร้างความตระหนักในความสำคัญของบทบาทภารกิจของครู

กระบวนการสร้างความตระหนักในบทบาทภารกิจของครูสรุปได้เป็น 4 กระบวนการ คือ

2.1 การสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนกล่าวคือผู้บริหารลดบทบาทเชิงอำนาจลง แล้วสร้างความเป็นมิตรในหมู่บุคลากร รับฟังปัญหาและข้อคับข้องใจในกลุ่มครู โดยใช้วิธีร่วมกันคิดหาทางแก้ปัญหา สร้างความรักความสามัคคีในกลุ่มบุคลากร โรงเรียนเปิดใจกว้างให้เจ้าอาวาส ปรารักษ์ชาวบ้าน และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ทั้งที่เป็น การเรียนการสอนปกติ และการสอนตามเหตุการณ์วันสำคัญทางประเพณี ศาสนา ปรับปรุงสถานที่สิ่งแวดล้อมเชิงกายภาพ เช่น จัดศาลาพัก หรือห้องพักรูที่สามารใช้เวลาวางจากการสอนมา พักผ่อนและปรึกษากันอย่างไม่เป็นทางการ จัดป้ายนิเทศข่าวสารความเคลื่อนไหวทางการศึกษาและจัดศูนย์วิทัศน์ที่ครูสามารถชมรายการที่น่าสนใจได้อย่างสะดวก

2.2 จัดประชุมเพื่อวิเคราะห์บทบาทและประเมินตนเอง จะช่วยให้บุคลากรตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน โดยสร้างเครื่องมือเชิงประเมินให้ผู้บริหารและครูประเมินตนเอง เช่น ใช้วิธีสำรวจจุดเด่นจุดด้อยของตน แล้วแสวงหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข นอกจากนี้ผู้บริหารควรสร้างทีมงานและใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ จะช่วยให้บุคลากรแต่ละทีมฝึกการแบ่งงานกัน รับผิดชอบ ใจกว้างรับฟังการวิจารณ์ผลงานซึ่งกันและกัน ลดการแข่งขันแต่กลับมุ่งผลงานของส่วนรวมเป็นเป้าหมายหลักและควรจัดกิจกรรมให้ครู นักเรียน ศิษย์เก่า ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน เกิดความเข้าใจในหน้าที่ความรับผิดชอบของ แต่ละฝ่ายที่จะผลักดันการปฏิรูปการเรียนรู้โดยมุ่งคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.3 อำนวยความสะดวกสืบค้นแหล่งข้อมูลข่าวสาร โดยให้บุคลากรเป็นเครือข่ายกับครูแกนนำและครูต้นแบบ จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเห็นแบบอย่างที่ดี แนะนำแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และห้องสมุดในสถาบันต่าง ๆ สนับสนุนให้ไปศึกษานอกสถานที่ และร่วมประชุมทางวิชาการ จัดหาและให้บริการทางอินเทอร์เน็ต และคอมพิวเตอร์ รวมทั้งการเข้ารับการฝึกอบรมทางไกลผ่านดาวเทียม และปรับปรุงวิธีการเก็บเอกสารข้อมูลทางวิชาการต่าง ๆ อย่างเป็นระบบง่ายต่อการสืบค้น

2.4 สนับสนุนให้กำลังใจครู ผู้บริหารพยายามประเมินผลงานของครูอย่างยุติธรรม มีความโปร่งใสในการให้ความดีความชอบ มีการจัดตลาดนัดทางวิชาการ เพื่อให้ครูมีโอกาสดแสดงผลงาน และพร้อมที่จะยกย่องครูที่มีผลงานดีเด่น สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 เชิญวิทยากร หรือผู้รู้มาเป็นที่ปรึกษาให้แก่ครูในการสร้างแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการทำวิจัยในชั้นเรียนควบคู่กับการปฏิบัติจริง

3. การนิเทศ

การนิเทศภายในสถานศึกษาใช้หลายวิธีการ เช่น ผู้บริหารนิเทศคณะครู ครูหัวหน้าสาขาวิชา หรือครูในระดับสาขานิเทศกันเอง การจัดนิเทศในกระบวนการคู่สัญญา จัดกิจกรรมวางแผนการสอน การ

จัดกำหนดการสอน การบูรณาการสาระการเรียนรู้ด้วยวิธีการทำงานเป็นทีม จัดกิจกรรมติดตามผลการปฏิบัติงานทั้งเป็นงานรายบุคคล และงานที่ทำเป็นคณะ

ข้อค้นพบที่เด่นชัดของการนิเทศ คือ รูปแบบกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นการจัดกลุ่มชี้แนะและช่วยเหลือกันในลักษณะเพื่อครูช่วยเพื่อนครู โดยมีเงื่อนไขหรือข้อตกลงร่วมกันว่าแต่ละคนต้องยอมรับการวิจารณ์และการแนะนำซึ่งกันและกัน ความเป็นกัลยาณมิตร จึงช่วยให้ทุกคนอุทิศเวลาสร้างสรรค์งานความเป็นกัลยาณมิตรจึงเป็นหัวใจของการนิเทศการศึกษาที่ประสบความสำเร็จ

นอกจากนั้น คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ (2543) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาครูเพื่อให้เป็นครูต้นแบบปฏิรูปการเรียนรู้ มีดังนี้

1. หลักการดำเนินงาน

1.1 ใช้ศักยภาพของครูในพื้นที่ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สร้างศรัทธาและเกื้อกูลกันในการจัดการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

1.2 ใช้หลักการปฏิบัติจริง โดยครูผู้สอนลงมือคิดค้นแนวการจัดการเรียนรู้ โดยศึกษารูปแบบ วิธีการของผู้อื่นและคิดค้นวิธีการของตนเองอยู่ตลอดเวลา

1.3 ใช้หลักการครูสอนครู เชื้อมั่น ศรัทธา ถ่ายทอดความรู้ ความคิด ช่วยเหลือกันเอง สร้างเครือข่าย ขยายผล

1.4 ใช้หลักการการพัฒนาวิชาการอย่างต่อเนื่อง โดยนำเสนอผลงานด้านการเรียนรู้ การประชุมทางวิชาการ ด้านการเรียนรู้ การศึกษาดูงานและเยี่ยมชม และการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร

2. ขั้นตอนการดำเนินงาน

2.1 การวางแผนและพัฒนางานวิชาการ

2.1.1 วางแผนตามเกณฑ์กลางและเกณฑ์เฉพาะตามความต้องการของหน่วยงาน

2.1.2 คัดเลือกครูที่ได้รับการยกย่องหรือเชิดชูเกียรติให้เป็นครูต้นแบบ ครูแห่งชาติ ครูดีเด่น ฯลฯ จากหน่วยงานต่าง ๆ

2.2 บทบาทของผู้เกี่ยวข้อง

ผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุนการพัฒนาครูในรูปแบบและลักษณะต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในแผนพร้อมทั้งเชิญผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศเยี่ยมชมติดตามให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอ

2.3 การลงมือปฏิบัติ

นำความรู้ ข้อสรุป แนวปฏิบัติ หรือข้อกำหนดต่าง ๆ จากการวางแผนไปปฏิบัติตามภารกิจและระหว่างปฏิบัติต้องจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูแกนนำและบุคลากรทางการศึกษาอื่น ด้วยการนิเทศ เยี่ยมเยือน พบปะสนทนา จัดเสวนาทางวิชาการ จัดเวทีวิชาการ พบกลุ่มย่อยเพื่อการปรับปรุงและพัฒนางานตลอดเวลา

2.4 การประเมินตรวจสอบความพร้อม

ผู้บริหารสถานศึกษาตรวจสอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของครู พร้อมทั้งประเมินศักยภาพในกรณีที่ไม่พร้อม ครูแกนนำและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณาวางแผนพัฒนาวิชาการ และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพต่อไป

2.5 การปฏิบัติการขยายผล

เมื่อพบว่าครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด จึงขยายผลไปยังครูเครือข่ายโดยเน้นครูเครือข่ายภายในโรงเรียนเป็นหลัก

สรุป ยุทธศาสตร์การพัฒนาครูและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย การปรับทัศนคติ และเสริมทักษะของครูในการจัดการเรียนการสอน วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในด้านวิธีการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์ การวัดผลประเมินผล พร้อมทั้งกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน ประเมินผลการจัดกิจกรรมการสอนของครู และผลการเรียนของ นักเรียน และขยายผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ครูภายในโรงเรียน

บรรณานุกรม

- กรมสามัญศึกษา.(2544).ผู้เรียน : บุคคลแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ.(2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะกรรมการการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ.(2543). แนวทางการพัฒนาครูแกนนำเพื่อเป็น
ครูต้นแบบปฏิรูปการเรียนรู้และเกณฑ์คุณลักษณะของครูแกนนำเพื่อพัฒนาเป็นครู
ต้นแบบ. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(2545). รายงานการดำเนินงานโครงการนำร่องระดับชาติการ
ปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนนำร่อง : รูปแบบที่คัดสรร. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.(2545). ปัญญปฏิรูปการศึกษาแนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. รายงาน “ การสังเคราะห์รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครู
ต้นแบบ ” (ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) สรุปรูปแบบการจัดกระบวนการ
เรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ, 2547.
- สุพล วังสินธุ์.(2538). “ โรงเรียนมัธยมศึกษายุคโลกาภิวัตน์ ” วารสารครูศาสตร์ คณะครูศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 24 (2) : 21. (ตุลาคม – ธันวาคม).

